

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ ของเด็กไทยวัย 4 - 8 ปี แบ่งเป็นระดับอายุละ 10 คน โดยกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 เด็กไทยอายุ 4 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า เด็กไทยอายุ 4 ปี จำนวน 60 เปอร์เซ็นต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 โดยเด็กสามารถแยกแยะอารมณ์ได้ถูกต้อง สามารถระบุได้ว่าระดับความเข้มของอารมณ์เพียงหนึ่งอารมณ์เท่านั้นที่สามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้ เด็กไทยอายุ 4 ปี จำนวน 40 เปอร์เซ็นต์ ยังไม่สามารถแยกแยะอารมณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง รวมถึงไม่สามารถระบุถึงความเข้มของอารมณ์ในอารมณ์หนึ่งอารมณ์สามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้ ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 1 ตามแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของ Wintre & Vallence (1994) ซึ่งได้ทำการวิจัยในเด็กอเมริกัน แล้วพบว่า เด็กอเมริกันอายุ 4 ปี สามารถบ่งบอกถึงระดับความเข้มของอารมณ์ในอารมณ์หนึ่งอารมณ์ที่สามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้ รวมทั้งสามารถแยกแยะอารมณ์ต่าง ๆ ได้ว่าเป็นอารมณ์ชนิดใด แต่เด็กอายุ 4 ปี ยังไม่สามารถบอกได้ว่าอารมณ์ที่มากกว่า 1 อารมณ์สามารถเกิดร่วมกันได้ (Multiple Emotions) และทิศทางของอารมณ์ (Valence) สามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้เนื่องจากเด็กไทยอายุ 4 ปี ตามเกณฑ์พัฒนาการของ Piaget (1952) ต้องมีจำนวนตั้งแต่ 70 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไปของเด็กในกลุ่มอายุนั้น จึงจะถือว่าเด็กมีพัฒนาการในขั้นนั้น แต่เด็กไทยอายุ 4 ปี ในงานวิจัยนี้มีจำนวนถึง 60 เปอร์เซ็นต์ที่มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 แสดงให้เห็นว่าเด็กไทยอายุ 4 ปี ในงานวิจัยนี้กำลังเข้าสู่พัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 ของ Wintre & Vallence (1994) ที่เป็นดังนี้เนื่องจากพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่ง Piaget (1952) ได้กล่าวว่า การแสดงออกทางอารมณ์โดยทั่วไปของเด็ก เกิดจากการใช้ปัญญาของเด็ก โดยจะเกิดขึ้นในสภาวะที่ไม่สมดุลย์ (Disequilibrium) ของกระบวนการทางความคิดความเข้าใจ (Cognition) เมื่อเด็กมีการดูดซึม (Assimilation) สิ่งเร้าที่เข้าไปในโครงสร้างความคิด และสิ่งเร้าที่เข้ามาใหม่มีลักษณะแตกต่างจากโครงสร้างความคิด

เดิมทำให้เกิดสภาวะที่ไม่สมดุลย์ เด็กจึงจำเป็นต้องปรับโครงสร้างความคิดเดิม (Accommodation) ให้เข้ากับสิ่งเข้าใหม่ ซึ่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความคิดให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ก่อให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาจากชั้นหนึ่งไปสู่อีกชั้นหนึ่ง และการแสดงออกทางอารมณ์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการความคิดความเข้าใจ และสภาวะไม่สมดุลย์ (Disequilibrium) ของโครงสร้างทางความคิดและการแสดงออกทางอารมณ์ก็เป็นสิ่งสะท้อนถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กด้วย

ดังนั้น ลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์จึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญทางสติปัญญา และความเจริญทางสติปัญญาของเด็กแต่ละคนก็มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ด้วย นอกจากนั้น พือาเจท์ยังกล่าวอีกว่า การร่วมกันของพัฒนาการทางอารมณ์และสติปัญญาจะเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจให้ความสนใจในคน วัตถุ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาด้วย (Piaget, 1952 : 52) และจากแนวคิดของพือาเจท์นี่เองเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าพัฒนาการทางอารมณ์ มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญา กล่าวคือ พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัย 4 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยก่อนเข้าเรียนจะมีลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ซึ่งจัดอยู่ในระดับขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผล (Preoperation) ในช่วงอายุ 2 - 6 ปี ตามทฤษฎีของพือาเจท์ ระยะนี้เด็กเริ่มสามารถใช้ภาษาและเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ แต่การใช้ภาษาของเด็กวัยนี้มักเป็นภาษาที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เพราะเด็กมีความคิดว่าตนเองเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง (Egocentric) เด็กวัยนี้เห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับตัวเราเองเท่านั้น ยังไม่สามารถเข้าใจความหมายของการคิดรวบยอดที่ลึกซึ้งได้ จึงทำให้เด็กวัยนี้มีความสามารถในการมองเห็นและเข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งในแง่เดียว ไม่สามารถเข้าใจได้ว่าสิ่งต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นพร้อมกันได้แม้ว่าจะมีสิ่งของแสดงต่อหน้า ดังเช่นงานวิจัยชิ้นหนึ่งของ พือาเจท์ ที่แสดงถึงพัฒนาการด้านความคิดความเข้าใจของเด็กในวัยนี้ พือาเจท์ใช้แก้ว 2 ใบ ที่มีความสูงเท่ากันใส่น้ำเท่ากัน แล้วเทน้ำจากแก้วใบที่ 1 ใส่น้ำแก้วใบที่ 3 ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่า และเตี้ยกว่าใบที่ 1 จากนั้นถามเด็กว่า น้ำในแก้วใบที่ 2 และแก้วใบที่ 3 เท่ากันหรือไม่ เด็กจะตอบว่าไม่เท่ากัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เด็กวัยนี้มีความเข้าใจเพียงแต่สิ่งที่เรามองเห็น และรับรู้แต่ไม่สามารถเข้าใจความคงที่ของน้ำที่มีจำนวนเท่ากันว่าจะเปลี่ยนรูปร่างไปแต่จำนวนยังเท่ากันได้ (Piaget, 1952 : 145 - 148) สิ่งดังกล่าวนี้เป็นหลักการหนึ่ง ของพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กวัยนี้ที่คล้ายกับกระบวนการความเข้าใจในการอนุรักษ์ (Conservation) ของพือาเจท์ อันทำให้เด็กในขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอด (Preoperation) มีความลำบากในการรับรู้ว่าคุณเราสามารถเกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ได้มากกว่า 1 อารมณ์ในเวลาใดเวลาหนึ่งได้ ดังนั้นเด็กเล็กจึงตัดสินใจจากสิ่งที่เราเห็นเพียงสิ่งหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง เด็กจึงปฏิเสธว่าอารมณ์ 2 อารมณ์สามารถเกิดขึ้นใน

เวลาเดียวกันได้ (Piaget , 1967 cited by Harter , 1983 : 152 - 157) Harter (1983) ได้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว โดยกล่าวไว้ว่า ทฤษฎีของพีอาเจท์ เกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กมีหลักการเช่นเดียวกับพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ที่วัยเด็กอายุ 4 ปี ว่าเป็นช่วงอายุที่อยู่ในระดับขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอด (Preoperation) ซึ่งมีผลทำให้เด็กวัยนี้ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ดังนั้นเด็กวัยนี้จึงเข้าใจสิ่งหนึ่งสิ่งใดเพียงด้านเดียว (Harter , 1983 : 154) ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้เด็กวัย 4 ปีส่วนใหญ่จำนวน 60 เปอร์เซ็นต์ ในงานวิจัยนี้และงานวิจัยของ Wintre & Vallence (1994) มีพัฒนาการในระดับที่ 1 เด็กจึงสามารถระบุถึงความเข้าใจอารมณ์สามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เพียงหนึ่งอารมณ์ ในระดับความเข้มของอารมณ์ที่แตกต่างกัน (Intensity) แต่เด็กจะไม่สามารถระบุถึงการร่วมกันของอารมณ์ 2 อารมณ์ (Multiple Emotions) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้ นอกจากนั้นงานวิจัยของ Trabasso , Stein and Johnson (1981) ซึ่งศึกษาความสามารถของเด็กในการระบุอารมณ์หนึ่งอารมณ์ว่าเป็นอารมณ์ทางบวกหรือทางลบ พบว่าเด็กอายุ 4 ปี สามารถระบุภาพที่เป็นอารมณ์หนึ่งอารมณ์ในทางบวกและอารมณ์หนึ่งอารมณ์ว่าเป็นอารมณ์ทางลบได้ถูกต้อง ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษารอง Farber and Moely (1979) ซึ่งได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างตั้งแต่อนุบาลขึ้นไป โดยให้เด็กระบุอารมณ์จากภาพ ซึ่งได้แก่ภาพที่แสดงอารมณ์ทางบวก เช่น ตีใจ รัก และภาพที่แสดงอารมณ์ทางลบ เช่น โกรธ ตกใจ กลัว พบว่าเด็กอายุ 4 ปี สามารถระบุอารมณ์ต่าง ๆ ว่าเป็นอารมณ์ใดได้ นอกจากนั้นในงานวิจัยพบว่าเด็กทุกคนสามารถระบุอารมณ์ตีใจได้ถูกต้อง แต่ในการระบุอารมณ์โกรธและกลัว เด็กบางคนไม่สามารถระบุได้ โดยเด็กไม่สามารถแยกแยะว่าอารมณ์โกรธและกลัว มีความแตกต่างกันและเป็นอารมณ์คนละชนิดกันได้ โดยเด็กจะตอบว่าอารมณ์ 2 ชนิดไม่แตกต่างกัน เมื่อเด็กอายุมากขึ้นเด็กจึงสามารถระบุได้ว่าอารมณ์ดังกล่าวเป็นอารมณ์ชนิดใด (Farber & Moely 1979 อ้างโดย อรุณรัตน์ , 2533 : 3) สรุปว่าผลการวิจัยครั้งนี้เด็ก 4 ปี จำนวน 60 เปอร์เซ็นต์สามารถแยกแยะอารมณ์ได้ว่าเป็นอารมณ์ชนิดใด และมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Trabasso , Stein and Johnson (1981) ที่พบว่าเด็กอายุ 4 ปี สามารถระบุอารมณ์ต่าง ๆ ได้ว่าเป็นอารมณ์ชนิดใด และมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 เช่นเดียวกับเด็กอเมริกันอายุ 4 ปี ตามแนวคิดของ Wintre & Vallence (1994)

สมมติฐานข้อที่ 2 เด็กไทยอายุ 5 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 2 ผลของการวิจัยพบว่า เด็กไทยอายุ 5 ปี จำนวน 80 เปอร์เซ็นต์มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 โดยเด็กสามารถแยกแยะอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง สามารถระบุความเข้มของอารมณ์หนึ่งอารมณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้อย่างถูกต้อง และมีเด็กอายุ 5 ปี จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 2 โดยเด็กสามารถระบุถึงการร่วมกันของ

อารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่เท่ากัน (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และมีเด็กอายุ 5 ปี จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ที่มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 โดยเด็กสามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่แตกต่างกันในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ส่วนเด็กที่เหลืออีก 20 เปอร์เซ็นต์ สามารถแยกแยะอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง แต่ไม่สามารถระบุความเข้มของอารมณ์ว่า สามารถเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง สรุปว่าเด็กไทยอายุ 5 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า เด็กไทยอายุ 5 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 2 ตามแนวคิดของ Wintre & Vallence (1994) ที่พบว่า เด็กอายุ 5 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ระดับที่ 2 สามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่เท่ากัน (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้ และจากสมมติฐานข้อที่ 3 เด็กไทยอายุ 6 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 จากผลการวิจัยพบว่า เด็กไทยอายุ 6 ปี จำนวน 100 เปอร์เซ็นต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ระดับที่ 1 โดยเด็กสามารถแยกแยะอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง สามารถระบุความเข้มของอารมณ์ในหนึ่งอารมณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้อย่างถูกต้อง และมีเด็กอายุ 6 ปี จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 2 โดยเด็กสามารถระบุถึงการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่เท่ากัน (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และมีเด็กอายุ 6 ปี จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 โดยเด็กสามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่แตกต่างกันในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง สรุปว่าเด็กไทยอายุ 6 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3 ที่พบว่า เด็กอายุ 6 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ระดับที่ 3 สามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่แตกต่างกันในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง สรุปได้ว่า เด็กไทยอายุ 5 ปี และ 6 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2 และ 3 ที่ว่า เด็กอายุ 5 ปี มี

พัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 2 และเด็กอายุ 6 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 ตามแนวคิด Wintre & Vallence (1994) ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าถึงแม้เด็กอายุ 6 ปี มีลำดับขั้นพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่เท่ากันกับเด็กอายุ 5 ปี ก็ตาม แต่เด็กอายุ 6 ปี มีพัฒนาการทางอารมณ์ในรายละเอียดที่แตกต่างจากเด็กอายุ 5 ปี โดยเด็กอายุ 6 ปี ทั้งหมดในงานวิจัยจะมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ตั้งแต่ระดับที่ 1 ขึ้นไป และเด็กทุกคนในกลุ่มอายุ 6 ปี สามารถเข้าใจได้ว่าอารมณ์ตั้งแต่หนึ่งอารมณ์ขึ้นไปในระดับความเข้มที่แตกต่างกัน สามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีเด็กในกลุ่มอายุ 6 ปี คนใดเลยที่ไม่มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ แต่เด็กอายุ 5 ปี จำนวนถึง 20 เปอร์เซ็นต์ ยังไม่สามารถระบุได้ว่าอารมณ์หนึ่งอารมณ์ซึ่งมีระดับความเข้มของอารมณ์ที่แตกต่างกัน สามารถเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง แสดงให้เห็นว่าถึงแม้เด็กอายุ 6 ปีจะมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 เท่ากับเด็กอายุ 5 ปี แต่เด็กอายุ 6 ปีจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางอารมณ์ในระดับที่มากกว่าเด็กอายุ 5 ปี ทั้งนี้เนื่องจาก เด็กอายุ 6 ปี มีความสามารถในการเข้าใจความซับซ้อนของภาษา ซึ่งจัดเป็นความสามารถทางสติปัญญาอีกขั้นหนึ่งที่สูงกว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเล็ก (Wintre & Vallence, 1994 : 513) จึงเป็นเหตุให้ เด็กอายุ 5 ปี มีความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางอารมณ์ได้น้อยกว่าเด็กอายุ 6 ปี และจากผลการวิจัยที่พบว่า เด็กไทยอายุ 5 ปี และ 6 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับเดียวกัน คือ ระดับที่ 1 นั้นสามารถอธิบายได้ว่า เด็กในช่วงอายุ 5 ปี และ 6 ปี เป็นเด็กที่มีความสามารถทางปัญญา อยู่ในขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอดของพีอาเจท์ (Preoperation) ซึ่งทำให้เด็กวัยนี้ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ทำให้เด็กวัยนี้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ เพียงด้านเดียว (Harter, 1983 : 152) และจากการศึกษาของ พีอาเจท์ ซึ่งเกี่ยวกับงานการแบ่งกลุ่ม หรือหมวดหมู่ (Multiple of Classes) เป็นตัวอย่างของขอบเขตความสามารถทางปัญญา ของเด็กเล็กที่สัมพันธ์กับความยากในการเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ โดยเสนอรูปแบบเป็นระบบ เมตริกซ์ 3×3 โดยแนวนอนเป็นความแตกต่างทางเรขาคณิต เช่น สีเหลี่ยม วงกลม และรูปสามเหลี่ยม ดังนั้นระบบเมตริกซ์นี้จะมีรูปแบบลักษณะทางกายภาพที่แบ่งแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ สีและขนาด และแต่ละรูปแบบถูกแทนด้วยลักษณะแตกต่างกันถึง 9 ชนิด อันเกิดจากการผสมผสานของลักษณะรูปร่างกับสี แบ่งได้ดังนี้ สีเหลี่ยมสีแดง สีเหลี่ยมสีเขียว สีเหลี่ยมสีน้ำเงิน วงกลมสีแดง วงกลมสีเขียว วงกลมสีน้ำเงิน สามเหลี่ยมสีแดง สามเหลี่ยมสีเขียว สามเหลี่ยมสีน้ำเงิน หลังจากนั้นให้เด็กดูรูปทรงต่าง ๆ ทางเรขาคณิตในระบบเมตริกซ์ 3×3 แล้วถามเด็กว่าเด็กพบว่าแตกต่างของรูปทรงดังกล่าวกี่ชนิด เด็กในขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอดอย่างไรเหตุผล (Preoperation) จะตอบว่ามีความแตกต่างออกเป็น 3 ชนิด บนพื้นฐานของรูปร่างหรือสีที่เด็กได้เห็น โดยเด็กในขั้นนี้ไม่

สามารถบอกได้ว่าลักษณะของสีและรูปร่างทั้ง 2 อย่างสามารถนำมารวมกันจนเกิดลักษณะต่าง ๆ ถึง 9 แบบ งานวิจัยดังกล่าว สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับความเข้าใจทางอารมณ์ของเด็กได้ โดยการออกแบบให้ถวอนอนเป็นอารมณ์ทางลบ แถวตั้งเป็นอารมณ์ทางบวก โดยอารมณ์ทางลบ ประกอบไปด้วย อารมณ์โกรธ ตกใจ เสียใจ ส่วนอารมณ์ทางบวก เป็นอารมณ์สนุกสนาน ดีใจ และรัก ให้เด็กตอบคำถามเหมือนในระบบเมตริกซ์ พบว่าเด็กในชั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิด รวบรวมออกอย่างให้เหตุผล (Preoperation) จะบอกความรู้สึกเพียงหนึ่งอารมณ์ ดังนั้นเด็กจะไม่สามารถเข้าใจได้เลยว่าในบางส่วน เราสามารถรู้สึกเสียใจและบางส่วนเราสามารถรู้สึกโกรธไปพร้อม ๆ กัน (Harter , 1983 : 152 - 157) ซึ่งเป็นผลให้เด็กวัยนี้ ไม่สามารถรับรู้ที่ อารมณ์ 2 อารมณ์สามารถเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในเวลาเดียวกันได้ จากผลงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กไทยวัย 4 - 8 ปี ครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harter (1982) ซึ่งพบว่า เด็กอายุต่ำกว่า 7 ปี มีความคิดว่า อารมณ์เพียงหนึ่งอารมณ์เท่านั้นที่สามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้และจะปฏิเสธการเกิดขึ้นของอารมณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน (Harter , 1982 : 32) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Terwogt & Olthof (1986) ที่พบว่า เด็กอายุ 6 ปี จะบอกถึงระดับความเข้มของอารมณ์เพียงอารมณ์เดียว และถ้าเด็กต้องมีความจำมากกว่า 1 อารมณ์ในเวลาเดียวกันก็จะมีผลให้เด็กบ่งบอกถึงระดับความเข้มของอารมณ์นั้นลดลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นในเด็กที่มีอายุมาก (Terwogt & Olthof , 1986 : 117) นอกจากนั้น ในเด็กเล็กช่วงอายุประมาณ 4 - 6 ปี ยังมีความคิดว่าการแสดงออกของอารมณ์จะเชื่อมโยงไปยังสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเขา หรือเธอโดยตรงจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่ง (a one to one fashion) จึงทำให้เด็กเล็กปฏิเสธว่า การเกิดขึ้นของอารมณ์ทางบวก หรืออารมณ์ทางลบ สามารถเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ หรืออารมณ์ที่ขัดแย้งกันสามารถเกิดขึ้นพร้อมกันได้เช่นกัน แต่ในเด็กโตที่มีช่วงอายุ 10 ปี ซึ่งจะมีวุฒิภาวะทางปัญญาในการเข้าใจอารมณ์ระหว่างมนุษย์ (Mental - Aspect of Emotion) จะยอมรับว่าอารมณ์ 2 อารมณ์สามารถเกิดขึ้นพร้อมกันได้ (Terwogt & Olthof , 1986 : 118)

สมมติฐานข้อที่ 4 เด็กไทยอายุ 7 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า เด็กไทยอายุ 7 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 2 กล่าวคือ เด็กอายุ 7 ปี จำนวน 30 เปอร์เซ็นต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 โดยสามารถแยกแยะอารมณ์ได้ถูกต้อง สามารถระบุถึงความเข้มของอารมณ์ (Intensity) ในอารมณ์หนึ่งอารมณ์สามารถเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และมีเด็กอายุ 7 ปี จำนวน 70 เปอร์เซ็นต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 2 โดยเด็กสามารถระบุถึงการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมี

ระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่สูงสุดหรือต่ำสุด (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เด็กอายุ 7 ปีจำนวน 20 เปอร์เซ็นต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 โดยเด็กสามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่แตกต่างกัน (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และมีเด็กอายุ 7 ปี จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ ที่มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 โดยเด็กสามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์อย่างน้อย 2 อารมณ์ (Multiple Emotions) ในทิศทางที่ต่างกัน (Different Valence) ได้ รวมทั้งมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่แตกต่างกัน ดังนั้นผลการวิจัยจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานในข้อ 4 ที่ว่า เด็กอายุ 7 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 ตามแนวคิดของ Wintre & Vallence (1994) ซึ่งทำการวิจัยในเด็กอเมริกัน พบว่าเด็กอายุ 7 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 สามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในระดับที่แตกต่าง (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ที่เป็นดังนี้เพราะ เด็กไทยอายุ 7 ปี เป็นเด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นพัฒนาการการเกิดความคิดรวบยอด (Concrete Operation) ของ พียาเจต์ ช่วงอายุระหว่าง 7 - 12 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กสามารถพิจารณาได้ว่าสิ่งต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องได้มากกว่า 1 สิ่ง ดังนั้น เด็กในขั้นนี้จึงสามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบทางกายภาพ 2 อย่าง ของขนาดและความสูง เช่น เด็กวัยนี้สามารถตอบได้ว่า จำนวนน้ำในแก้วที่ 1 และแก้วที่ 3 เท่ากัน แม้ว่าสิ่งที่เรามองเห็นในขณะนั้นจะดูเหมือนไม่เท่ากัน นั่นคือเด็กวัยนี้สามารถเข้าใจเหตุผลว่าของที่มีขนาดเท่ากันแม้จะเปลี่ยนรูปร่างไปก็จะมีปริมาณคงที่ ดังนั้นเด็กในขั้นพัฒนาการการเกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผล (Concrete Operation) สามารถผสมผสานกันระหว่างสี และรูปร่าง ที่ทำให้ลักษณะต่าง ๆ ถึง 9 แบบ หลังจากที่ได้ดูรูปทรงต่าง ๆ ทางเรขาคณิตในระบบเมตริกซ์ 3×3 ซึ่งในงานวิจัยนี้ สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ของเด็กได้ โดยการประยุกต์แนวคิดในการผสมผสานรูปแบบต่าง ๆ ทางเรขาคณิตประยุกต์เข้ากับความเข้าใจทางอารมณ์ ซึ่งเป็นผลทำให้เด็กอายุ 7 ปี ซึ่งอยู่ในขั้นพัฒนาการการเกิดความคิดรวบยอด (Concrete Operation) สามารถเข้าใจได้ว่าเราสามารถรู้สึกเสียใจ ในขณะเดียวกันเราก็สามารถรู้สึกโกรธได้พร้อม ๆ กัน (Harter , 1983 : 152 - 157) แต่เด็กในช่วงอายุ 7 ปี ยังไม่สามารถระบุได้ว่าอารมณ์ 2 อารมณ์ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน สามารถที่จะมีระดับความเข้มของอารมณ์ 2 อารมณ์ในระดับที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะ ในเด็กอายุ 7 ปี นั้นถ้าให้เด็กมีความจำมากกว่า 1 อารมณ์ในเวลาเดียวกันจะมีผลให้การระบุถึงระดับความเข้มของอารมณ์น้อยลง (The more emotion The less intensity) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น Terwogt & Olthof (1986) ที่พบว่าเด็กไทยวัย 7 ปี ไม่สามารถระบุถึงความเข้ม

ของอารมณ์ (Intensity) ของอารมณ์ 2 อารมณ์ในระดับที่แตกต่างกันได้ นอกจากนั้นผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harter & Buddin (1987) ซึ่งทำการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กเกี่ยวกับอารมณ์ 2 อารมณ์สามารถเกิดขึ้นพร้อมกันได้ ในเด็กอายุ 4 - 12 ปี พบว่าเด็กอายุ 7 ปี จะรับรู้ว่ามีลักษณะคล้ายกันจะเกิดขึ้นพร้อมกันไปยังสถานการณ์เป้าหมายที่แตกต่างกันได้ และจะใช้อารมณ์ 2 อารมณ์ ที่มีการร่วมกันของอารมณ์ในทิศทางเดียวกันไปยังสถานการณ์เป้าหมายได้ และ Harter (1987) ได้สรุปว่า อายุหลักของเด็กที่จะสามารถเข้าใจว่าอารมณ์ 2 อารมณ์ สามารถจะเกิดขึ้นพร้อมกันได้ จะอยู่ประมาณช่วงอายุ 7 ปี อย่างไรก็ตามเด็กในช่วงอายุ 7 ปีนั้น ยังไม่สามารถเข้าใจได้ว่า ทิศทางของอารมณ์ที่แตกต่างกันสามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์เดียวกันได้ จนกว่าเด็กอายุ 9 ปี (Harter & Buddin , 1987 : 291)

สมมติฐานที่ 5 เด็กไทยอายุ 8 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในชั้นที่ 4 จากผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า เด็กไทยอายุ 8 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 กล่าวคือ เด็กอายุ 8 ปี จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 โดยเด็กสามารถแยกแยะอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง สามารถระบุความเข้มของอารมณ์ (Intensity) ในหนึ่งอารมณ์สามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และมีเด็กอายุ 8 ปีจำนวน 90 เปอร์เซ็นต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 โดยเด็กสามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่แตกต่างกัน (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และมีเด็กจำนวน 40 เปอร์เซ็นต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 โดยเด็กสามารถระบุถึงการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่ต่างกัน (Different Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่ต่างกัน (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ว่า เด็กอายุ 8 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 ตามแนวคิดของ Wintre & Vallence (1994) ซึ่งทำการวิจัยในเด็กอเมริกัน พบว่า เด็กอายุ 8 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 สามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่ต่างกัน และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่แตกต่างกัน (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า มีเด็กวัย 8 ปี จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ ที่มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 ในงานวิจัยนี้ ทั้งนี้เพราะ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มิได้ควบคุมตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับระดับสติปัญญาของเด็ก และวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งจะมีผลต่อพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กด้วย เหตุผลที่ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมิได้ควบคุมตัวแปร

เกี่ยวกับระดับสติปัญญาของเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ก็คือ ผู้วิจัยต้องการศึกษารูปแบบพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กไทยในสภาวะการณตามธรรมชาติของเด็ก ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กไทยวัย 8 ปี ในงานวิจัยนี้บางคนยังคงมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1

การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า เด็กอายุ 8 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 โดยเด็กสามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ 2 อารมณ์ ในระดับที่แตกต่างกัน (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ เด็กไทยวัย 8 ปี มีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นพัฒนาการเกิดความคิดรวบยอด (Concrete operation) ของพียาเจต์ ดังนั้น เด็กจะสามารถพิจารณาได้ว่าสิ่งต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้มากกว่าหนึ่งสิ่ง เด็กวัย 8 ปี จึงสามารถเข้าใจได้ว่า อารมณ์ 2 อารมณ์ สามารถเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันได้ และจากการศึกษาของ Harter (1983) พบว่า เด็กจะมีการเข้าใจรูปแบบอารมณ์ที่มีทิศทางตรงกันข้ามสามารถเกิดขึ้นร่วมกัน (Different Valence) ในสถานการณ์เดียวกันจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุ 9 ปี สาเหตุอีกประการหนึ่งหลังจากที่พบว่า เด็กอายุ 8 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 เนื่องจากว่ามันเป็นการยากเกินไปสำหรับเด็กวัย 8 ปี ในการทำนายว่า อารมณ์ที่ขัดแย้งกันสามารถเกิดขึ้นพร้อมกัน ในเวลาเดียวกันได้ รวมทั้งสถานการณ์ที่ใช้ในการวิจัยอาจไม่เพียงพอทำให้เด็กตอบถึงความรู้สึกที่ขัดแย้งได้ รวมทั้งความแตกต่างระหว่างกรอบเลี้ยงดูบุคคลิกภาพ วัฒนธรรม และสังคมของเด็กก็อาจเป็นส่วนประกอบของความเข้าใจอารมณ์ของเด็กได้ (Wintre & Vallence , 1994 : 513) เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีผลต่อพฤติกรรมและลักษณะทางอารมณ์ของเด็ก เช่น พ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบอธิบายผลการกระทำของเด็ก (Other - oriented induction) โดยการสอนให้คำนึงถึงผู้อื่น ก็จะมีผลต่อพัฒนาการทางปัญญาของเด็กที่เพิ่มมากขึ้นจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางต่อความรู้สึกของตนเอง (Egocentric Emphaty) ไปสู่การตระหนักถึงความรู้สึกของบุคคลอื่นว่าแตกต่างจากความรู้สึกของตนเอง เนื่องจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางนั้นลดลง (Hoffman , 1970 : 47-80) ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสามารถทางปัญญาที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจอารมณ์ที่เพิ่มมากขึ้นของเด็ก นอกจากนั้นแบบแผนทางสังคมและวัฒนธรรมการแสดงออกทางท่าทางวาจา และสีหน้าที่แตกต่างกันก็จะมีผลต่อการเข้าใจการแสดงออกทางอารมณ์ที่แตกต่างกันด้วย (กฤตยา , 2523 : 22) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กไทยอายุ 9 ปี เพิ่มเติมด้วย เพื่อศึกษาว่าเด็กไทยจะมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 ในระดับอายุเท่าใด ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าเด็กไทยอายุ 9 ปี จำนวน 60 เปอร์เซ็นต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 แต่ตามเกณฑ์

พัฒนาการของ Piaget (1952) นั้นต้องมีจำนวน 70 เปอร์เซนต์ขึ้นไปของเด็กในกลุ่มอายุนั้นจึงจะถือว่าเด็กมีพัฒนาการในขั้นนั้นได้ ดังนั้นเด็กไทยอายุ 9 ปี ในงานวิจัยนี้ยังไม่มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 แต่กำลังจะเข้าสู่การมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 ของ Wintre & Vallence (1994) เพราะมีจำนวนถึง 60 เปอร์เซนต์ที่มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 แล้ว ดังมีรายละเอียดดังนี้ เด็กไทยอายุ 9 ปี จำนวน 10 เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 โดยเด็กสามารถแยกแยะอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง สามารถระบุความเข้มของอารมณ์ (Intensity) ในอารมณ์หนึ่งอารมณ์ว่าสามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เด็กไทยอายุ 9 ปี จำนวน 10 เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 2 โดยเด็กสามารถระบุถึงการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่เท่ากัน (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เด็กไทยอายุ 9 ปี จำนวน 20 เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 โดยเด็กสามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์ (Multiple Emotions) อย่างน้อย 2 อารมณ์ ในทิศทางที่เหมือนกัน (Same Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่แตกต่างกัน (Intensity) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และมีเด็กไทยอายุ 9 ปี จำนวน 60 เปอร์เซนต์ ที่มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 โดยเด็กสามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์อย่างน้อย 2 อารมณ์ (Multiple Emotions) ในทิศทางที่ต่างกัน (Different Valence) และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่ต่างกัน ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง สรุปได้ว่า เด็กไทยอายุ 9 ปี ในงานวิจัยนี้กำลังเข้าสู่การมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 ในขณะที่เด็กอเมริกันจะมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 เมื่ออายุ 8 ปี

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า รูปแบบพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กไทยวัย 4 - 8 ปี ช้ากว่าเด็กอเมริกันวัย 4 - 8 ปี และเด็กไทยจะกำลังเข้าสู่การมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับสูงสุดตามแนวคิดของ Wintre & Vallence (1994) เมื่ออายุ 9 ปี ในขณะที่เด็กอเมริกันจะมีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่สูงสุดเมื่ออายุ 8 ปี ที่เป็นดังนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผลต่อลำดับขั้นพัฒนาการของเด็ก โดยที่อาเจท์ได้กล่าวไว้ว่า พัฒนาการทางสมองของเด็กจะเร็วหรือช้าได้ภายในขีดจำกัดของสิ่งแวดล้อม คือ วัฒนธรรม และการศึกษา (Piaget, 1971 อ้างจาก กาญจนา 2514 : 4) ซึ่งพัฒนาการทางสติปัญญา นั้นจะเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์ด้วย และจากการศึกษาของ Oppen (1971) เกี่ยวกับลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กไทยเปรียบเทียบกับเด็กในวัฒนธรรมตะวันตก พบว่า พัฒนาการของเด็กไทยช้ากว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตก 1 ถึง 2 ปี

(Oppen , 1971 อ้างจาก ฮัญวลี 2520 : 3) และสาเหตุที่ทำให้พัฒนาการความเข้าใจ
 อารมณ์เด็กไทยช้ากว่า คือ วัฒนธรรม แบบแผนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดู โดยลักษณะการ
 อบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาในสังคมไทยจะมีลักษณะโครงสร้างแบบอัตโนมัติโดย บิดามารดาใน
 ครอบครัวเป็นผู้ที่มีอำนาจมาก โดยจะถูกคาดหวังให้เคารพ เชื่อฟัง และขยำเกรงและไม่สนับสนุน
 ให้ได้เถียงบิดามารดา ซึ่งแตกต่างจากสังคมอเมริกันที่มีลักษณะศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่ลูก
 (Child Center) ดังนั้น ลูกจึงมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและโต้แย้งมากกว่า (Gardiner อ้างโดย
 กฤตยา 2523 : 28 - 29) รวมถึงแบบแผนทางสังคม และวัฒนธรรมการติดต่อสื่อสารของ
 สังคมอเมริกัน จะมีการแสดงออกทางวาจา และอารมณ์อย่างมาก ส่วนทางเอเชียมีลักษณะตรงกัน
 ข้าม โดยทางเอเชียการแสดงออกทางอารมณ์ไม่ว่าจะเป็นท่าทาง วาจา สีหน้าแบบวิธีการไม่
 แสดงออกโดยตรง จึงมีผลทำให้ลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ของคนเอเชียแตกต่างจากคน
 อเมริกัน (Cheng , 1974 อ้างโดย กฤตยา 2523 : 22) จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า
 รูปแบบพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กไทยกับเด็กอเมริกัน มีความแตกต่างกัน เนื่องจาก
 รูปแบบทางสังคม วัฒนธรรม การอบรมเลี้ยงดู ที่มีผลทำให้พัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็ก
 ไทยช้ากว่าเด็กอเมริกันในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

สรุปจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เด็กไทยอายุ 4 ปียังไม่มีความเข้าใจอารมณ์
 แต่มีเด็กไทยอายุ 4 ปี (จำนวน 60 เปอร์เซ็นต์) เด็กไทยอายุ 5 ปี (จำนวน 80 เปอร์เซ็นต์) และ
 6 ปี (จำนวน 100 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 โดยเด็กสามารถ
 แยกแยะอารมณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง สามารถระบุได้ว่าอารมณ์เพียงหนึ่งอารมณ์สามารถเกิด
 ขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่ต่างกัน
 ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้ เด็กไทยอายุ 7 ปี (จำนวน 70 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการ
 ความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 2 โดยเด็กสามารถระบุถึงการร่วมกันของอารมณ์อย่างน้อย 2
 อารมณ์ในทิศทางที่เหมือนกัน และมีระดับความเข้มของอารมณ์ 2 อารมณ์ในระดับที่เท่ากันใน
 สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เด็กไทยอายุ 8 ปี (จำนวน 90 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการความ
 เข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 โดยเด็กสามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์อย่างน้อย 2 อารมณ์ใน
 ทิศทางที่เหมือนกันและมีระดับความเข้มของอารมณ์ในระดับที่ต่างกัน
 ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้ เด็กไทยอายุ 9 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 แต่มีเด็กใน
 ระดับอายุนี้จำนวนถึง 60 เปอร์เซ็นต์ที่เข้าสู่พัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 โดยเด็ก
 สามารถระบุการร่วมกันของอารมณ์อย่างน้อย 2 อารมณ์ในทิศทางที่ต่างกันและมีระดับความเข้ม
 ของอารมณ์ในระดับที่แตกต่างกันในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้